

از سازهای زهی است که با زخمه نواخته می‌شود. تار در ایران و برخی مناطق دیگر خاورمیانه مانند آذربایجان و ارمنستان و گرجستان برای نواختن موسیقی کلاسیک این کشورها رایج است. در گذشته تار ایرانی پنج سیم (یا پنج تار) داشت. غلامحسین درویش یا درویش خان سیم ششمی به آن افزود که همچنان به کار می‌رود.

کاسه تار بیشتر از کنده کهنه چوب توت ساخته می‌شود که هرچه این چوب کهنه‌تر باشد به دلیل خشک بودن تارهای آن چوب تار دارای صدای بهتری خواهد بود. پرده‌ها از جنس روده گوسفند و دسته و پنجه معمولاً از چوب گردو تهیه می‌شوند.

شکل کاسه تار مانند دو دل به هم چسبیده و از پشت شبیه به انسان نشسته‌ای است. تار آذربایجانی شکل کمی متفاوتی دارد و سیم‌های آن بیشتر است. جنس خرک از شاخ بز کوهی است. در دو طرف دسته از استخوان شتر استفاده می‌شود.

از لحاظی ساز تار به سه‌تار نزدیک است. از لحاظ شیوه نوازندگی زخمه عادی در تار به صورت راست (از بالا به پایین) است ولی در سه‌تار بالعکس است (از پایین به بالا). همچنین از نظر تعداد پرده‌ها نیز با هم شباهت دارند. صدای تار به دلیل وجود

پوستی که روی آن است از شفافیت خاصی برخوردار است. به خصوص سازهایی که ساخت قدیم هستند از شیوه صدای دیگری برخوردارند.

ساز تار را می توان یکی از **اصیل ترین** سازهای ایرانی به شمار آورد. همچنین می توان تار و سه تار را از یک خانواده دانست که به مانند دو برادر ولی با تغییراتی (تغییراتی از قبیل اندازه، نوع و شیوه ی نواختن، سیم ها، و هارمونی صدا) به هم شبیه اند. تار سازی است از دسته سازهای سیمی مضرابی. این گونه روایت شده که از زمان قاجاریه به بعد به عنوان یکی از سازهای ملی شناخته شد و با آن می توان کلیه نغمات متداول ایران را بخوبی اجرا نمود. از نظر معنی لغوی به معنای تار موی، تار ابرشم، زه، وتر، رشته و به اصطلاح امروز سیم و امثال آن است. در سازشناسی لفظ تار به معنای یک ساز مستقل است. اسامی اجزای مختلف تار ازین قرار است: سیم گیر، کاسه، نقاره، دسته، پوست، خرک، پرده ها، شیطانک، پنجه، مضراب، سیم، گوشی.

آنچه مسلم است ما تا دوره صفویه سازی به نام و شکل تار امروزی نداشتیم زیرا در نقاشی های آن دوره اثری از آن دیده نمی شود، در صورتی که در مجلس بزم تالار چهل ستون اصفهان کمانچه و عود و سنتور را می بینیم. در دوره قاجار تار یکی از ارکان موسیقی ایرانی شده است. ساز دیگری هم از نوع تنبور و سه تار در ایران داریم که دو تار نامیده می شود و در میان ترکمن های دشت گرگان نیز معمول است، شاید بتوان در قفقاز که نوعی از تار بسیار معمول است سابقه قدیمی تری برای آن پیدا کرد.

سیم های تار اقتباس از سه تار دارد ولی برای این که صدا قوی تر شود سیم های اول و دوم زرد و سفید را به طور تایی بسته اند و پنج سیم پیدا کرده است و سیم ششم چنانکه معروف است بعدها به وسیله غلامحسین درویش یا درویش خان از روی سه تار به آن اضافه شده است. تار دارای شش سیم می باشد: دو سیم اول یک جنس و به جنس فولاد هستند که با هم کوک می شوند. دو سیم دوم که بعضاً نارنجی یا زنگ رنگ هستند معروف اند به سیم سل که با هم کوک می شوند و همچنین اندازه و قطر آن باید به اندازه ی دو شماره از سیم های سفید بزرگ تر باشد. سیم پنجم یعنی سیم هنگام که کوک آن در اجراهای موسیقی متفاوت است و باید از جنس دو سیم اول یعنی سیم های سفید باشد. سیم ششم یعنی سیم بم از جنس برنج است که کوک آن در اجراها و دستگاه های موسیقی متفاوت است.

روی دسته تار دو استخوان کلفت و بزرگ قرار دارد که از استخوان شتر و یا

استخوان پشت ماهی است. در وسط این استخوان چوب قرار دارد که پرده ها روی آن بسته می شوند.

حداقل پرده های این ساز ۲۵ عدد است و می توان این عدد را به ۲۸ و بیشتر نیز رساند. چنانچه بر روی سازهای اساتیدی چون کیوان ساکت ملاحظه می شود، به دلیل افزایش صدا دهی ساز تعداد پرده ها بیشتر از حد معمول آن هستند. جنس این پرده ها از زه یا روده گوسفند است.

طول تار معمولا 96 تا 93 سانتی متر است. طول سیم مرتعش یعنی فاصله خرك تا شیطانك 66 سانتی متر است.

جعبه طنینی تار کاسه ای است مرکب از دو قسمت؛ که بزرگتر را کاسه و کوچکتر را نقاره می نامند که هر کدام به صورت یک قلب نقش بندی شده است که این دو قلب به یکدیگر چسبیده اند. روی دهانه ی کاسه و نقاره پوست نازک بره کشیده شده است. این پوست موجب می شود که بازتاب صدا پس از ارتعاش سیم ها بیشتر شود. این در حالیست که در سه تار به جای پوست از یک قطعه ی چوبی استفاده می شود و یکی از دلایلی که موجب می شود سه تار صدایی آرام تر پیدا کند همین قطعه ی چوبی است. جنس کاسه و نقاره معمولا از چوب درخت توت و چوب دسته را از فوفل یا گردو انتخاب می کنند.

محل اتصال سیم ها به کاسه توسط سیم گیر انجام می شود. خرك ساز که جنس آن از شاخ بز کوهی است، سیم ها را روی پوست نگاه می دارد و در انتها سیم ها توسط شیطانك گرفته می شوند و بوسیله ی گوشی محکم می شوند.

نوازندگان تار

نوازندگان پیشین: آقا حسینقلی، میرزا عبدالله، درویش خان، اسماعیل ساقی، علینقی وزیری، موسی معروفی...